

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(5)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 416 sahifa,
27-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Формирование здоровьесберегающей образовательной среды в начальной школе в условиях инклюзии.....	10
<i>Тургунова Нилуфар Абдусаломовна</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tez va aniq hisoblash ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	16
<i>Dehqonova Maxliyoxon Shuhratjon, Musinjonova Dildoraxon Mahmudjon</i>	
Научно-педагогический анализ методов математического моделирования: численные и аналитические подходы в обучении студентов	19
<i>Мусурмонова Маъмура Оман кизи, Жураева Феруза Бахтиёр кизи, Сарсенбаева Мархабо Шадибековна</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiy moslashuvini rivojlantirish texnologiyasi.....	26
<i>Turdimurodova Muazzam Muzaffarbek qizi</i>	
M. Tvenning "Tom Soyerning boshidan kechirganlari" romanida bolalar obrazining tasviri masalasi	29
<i>Sattarov Farrux Nuridinovich</i>	
Pedagogik dasturiy vositalar yordamida dars sifatini oshirish	35
<i>D. K. Ibadullayev</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning kasbga qiziqishlarini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	41
<i>Isabekova Dilafruz Shermirzayevna</i>	
Молодёжь Узбекистана в системе политических процессов.....	46
<i>Юсупова Элеонора Фердинандовна</i>	
Математика o'qitishda zamonaviy yondashuvlar: vaziyatli tahlil va amaliy samaradorlik	51
<i>Matyaqubova Nazira Hikmat qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini sun'iy intellekt texnologiyalari asosida rivojlantirishning metodik modeli.....	54
<i>Choriyev Olmosbek Baxriddin o'g'li</i>	
Fan va tilni integratsiyalashgan holda o'qitish (CLIL)	60
<i>M. D. Boynazarova</i>	
Оптимизация показателей сердечного цикла у спортсменов при хроническом физическом перенапряжении посредством фармакологической поддержки	63
<i>Нормуратов Абдулла Саппарович</i>	
Chidamlilikka yo'naltirilgan sport turlarida uglevod va energiya almashinuvini farmakologik korreksiyasi....	67
<i>Normuratov Abdulla Sapparovich</i>	
O'quvchilarga dutor ijrochiligini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari	70
<i>Sa'dullayev Og'abek Abdurashid o'g'li, Nazirullayeva Nodira Akmal qizi</i>	
Bolalar musiqa va san'at maktablarida individual va jamoa mashg'ulotlarini tashkil etish mexanizmlari (cholg'u ijrochiligi misolida).....	74
<i>Omonova Charos Baxodir qizi</i>	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining o'quv-biluv faoliyatini motivatsiyalashda interfaol metodlardan foydalanish.....	79
<i>Saidova Zulfizar Norbobo qizi</i>	
O'qituvchining kognitiv egizagi (Digital Twin): sun'iy intellekt yordamida individual pedagogik uslubni modellashtirish.....	83
<i>Kuchkarova Feruza Qambaraliyevna</i>	
Abdusamad Boboxo'jayev rahbarligida tarix va arxeologiya institutining rivoji: 1964-yilgi arxiv hujjati misolida	91
<i>Abdullayev Botir Jabbor o'g'li</i>	
Maktab o'quvchilarining musiqiy idrokni shakllantirishning ijtimoiy va didaktik zarurati.....	93
<i>Abdumannan Maxammatov</i>	

“Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kalokagatiyani rivojlantirishning KAMOL modeli asosidagi pedagogik texnologiyasi”	97
<i>Abdurahmonova Dilorom Jovliyevna</i>	
Morphological Structure and Word Formation of Ecotourism Terminology: A Cross-Linguistic Analysis With Reference to the Uzbek Language.....	104
<i>Absamatova Charos</i>	
Fizika fanini o'tmda o'qitishda masalalar yechishning ilmiy-metodik ahamiyati	107
<i>Akmal Mustafoyev Isaqulovich, Munajat Mustafoyeva Oltibekovna</i>	
Kasbiy yo'naltirilgan ingliz tili darolarida metakognitiv strategiyalar asosida akademik nutqni rivojlantirish ..	111
<i>Allamuratov G'ofur Ashurovich</i>	
Maktabgacha ta'limda bolalarning mayda qo'l motorikasini rivojlantirish metodikasi	116
<i>Amanova Albina Dexqon qizi</i>	
Psychological Approaches in Teaching English in Preschool Education and their Effectiveness	120
<i>Berdiqulova Zamira Albertovna</i>	
The Role of Family, Education, and Community Systems in Shaping Individual Psychological Well-Being .	124
<i>Diibar Abdullayeva Ubaydullayevna, Iroda Panjiyeva Khayitovna</i>	
Nomoddiy madaniy merosning talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli shaxs sifatida tarbiyalashdagi ahamiyati	127
<i>Erboyev Suxrob Abdusalomovich</i>	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida inson resurslarini boshqarishda muvozanatlashgan ko'rsatkichlar tizimidan foydalanishning nazariy asoslari	131
<i>Gulmira Jumanova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini o'stirishda badiiy adabiyotning dolzarbligi	135
<i>Hasanova X. Z.</i>	
Gospital ta'lim sharoitida ona tili fanini o'qitishda raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi	139
<i>Hikmatov Bobobek Saydulloyevich</i>	
ASB bo'lgan bolalarda sensor buzilishlarning kognitiv va ijtimoiy rivojlanishga ta'siri	142
<i>Isaxanova Oybarchin Abduraxim qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda kommunikativ faoliyat samaradorligining pedagogik mexanizmlari	146
<i>Maxmutazimova Yulduz Raxmatovna</i>	
David haykali ko'z bo'lagining qalamtasvirini bajarish usullari.....	149
<i>Mo'minov Baxtiyor Karamatovich</i>	
Ta'limda fanlararo integratsiyadan foydalanishning pedagogik va psixologik asoslari	154
<i>Oblakulova Nodira Abduvali qizi</i>	
Ellipslarni tasviriy san'at va muhandislik grafikasida yasash metodikasi.....	160
<i>Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich</i>	
Kommunikativ strategiyaning yuzaga kelish omillari	170
<i>Normaxmatova Feruza Ruziboyevna</i>	
Umumta'lim maktab musiqa madaniyati darolarida raqamli texnologiyalardan foydalanish muammo va yechimlari	174
<i>O'rishboyeva Xumora O'rol qizi</i>	
Maktabda jismoniy tarbiya darolarida futbol elementlaridan foydalanib 10-11 yoshli bolalarda tezkor-kuch qobiliyatlarini rivojlantirish uslubiyati	177
<i>Qurbonbayeva Maftuna G'ayrat qizi</i>	
Maktabda darsdan tashqari futbol to'garaklarida o'quvchilarning tezkor-kuch qobiliyatlarini takomillashtirish	182
<i>Ro'ziboyeva Fotima Quدرات qizi</i>	
Matn ustida ishlash samaradorligini baholash mezonlari	187
<i>Sadarova Nilufar</i>	
Neyroestetik stimurning yosh dinamikasidagi roli: kognitiv emotsional sferani qayta tashkil etish mexanizmlari.....	193
<i>Salaxidinova Xolida Xaliljonovna</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	<p>Kasbiy ta'limda o'quvchilarning psixologik va axloqiy sifatlari 198 Salomov Abdurasul Axmadovich</p> <p>Funksiyaning hosilasi yordamida o'sish va kamayish oraliqlarini aniqlash metodikasi 201 Sherzad Eshjanovich Bekchanov, Shohida Sadullaeva Ziyadullaeva, Abdusalom A. Xudoyberdiev</p> <p>Bo'lajak tarbiyachilarning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishda psixologik treninglarning nazariy va amaliy asoslari..... 205 Sojida Safarova Saxadin qizi</p> <p>Destruktiv xulq-atvor psixologik va pedagogik qarovsizlik oqibati sifatida..... 207 Umirzoqova Shodiya Lutfullo qizi</p> <p>Maktabgacha ta'limda bolalar bilan innovatsion texnologiyalar yordamida ekologik omillarni singdirish 210 Xoldorova Mashxura G'ulomovna</p> <p>Роль антиоксидантной системы в повышении работоспособности спортсменов 214 Нурбаев Бахтиёр Шириневич</p> <p>Shaxs irodaviy sohasini rivojlantirishning psixologik determinantlari..... 217 To'ychiyeva Shoyista Jumabayevna</p> <p>Ta'lim jarayonida va talabalarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ahamiyati 223 X. Xalilova, N. Niyazova</p> <p>Optimization of Periodontal Disease Treatment Tactics in Patients With Chronic Hepatitis C After Achieving a Sustained Virological Response 227 Makhmudova Ugiloy Bakhtiyorovna</p> <p>Pathogenetic and Clinical Rationale for the Prevention and Management of Periodontal Diseases in Workers Within Dust-Hazardous Environments 230 Turumova Marjona Bakhodirovna</p> <p>Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarining boshqaruv faoliyati va kasbiy madaniyati 233 Imamova Nilufar Zabiyyulla qizi, Soloyeva Rayhonoy Ravshanbek qizi</p> <p>Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida integratsiyalashgan ijodiy muhitni tashkil etishning ilmiy-metodologik asoslari 236 Sultanov Xaytboy Eraliyevich</p> <p>Ma'naviy-ma'rifiy faoliyat orqali o'smirlarda huquqbuzarlik profilaktikasining pedagogik asoslari 241 Umarov Qobiljon</p> <p>Maktab o'quvchilari orasida kiberbulling profilaktikasi yo'llari 245 Jannazarova Juldizxan Aliiyar qizi</p> <p>Kimyo ta'limi jarayonida kreativ yondashuv asosida kompetensiyaviy yondashuvni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish 250 Allaberdiyeva Zebinisobegim Ismoiljon qizi</p> <p>Universality in Phraseological Units in English, Dutch and Uzbek 253 Khaydarova Guzalkhon</p> <p>Texnologik ta'limda axborot texnologiyalaridan foydalanishning o'quv samaradorligiga ta'siri: universitet darajasida istiqbollor 256 Musurmonova Ma'mura Oman qizi, Berdiyeva Gulnoza Rizoqulovna</p> <p>Chet el va mahalliy tajribalarda muhandislik musobaqalari samaradorligi 261 N. Nomozova, A. Muxamadiyev</p> <p>Autizm spektri buzilishlarining klinik-pedagogik xususiyatlari va ularni korreksiyalashning ilmiy asoslari..... 267 Polatova P. M., Polvonova Kishchan Ravshanovna</p> <p>Tenglamalar ildizlarini aniqlashda vatarlar usuli va python dasturiy modeli 272 Rizayeva Bahoroy Jahongir qizi</p> <p>Algebra fanini o'rganishda talabning xatolarini tahlil qilish va ularni bartaraf etish usullari 277 Zaxiriddinova Shahlo Zahiriddin qizi, Norboyeva E'zoza O'tabek qizi, Oqbutayeva Sumbula Normuhammad qizi</p> <p>Интегрированный подход как основа развития русской связной речи иноязычных студентов неязыковых специальностей 280 Бозорова Хулкар Одинакуловна</p>
-------------------------------------	--

Оптимизация трудовых отношений в системе общего среднего образования на основе HR-менеджмента: эмпирический анализ.....	284
Турикова Лазокат Машрабовна	
Pedagoglarning huquqiy maqomi hamda global kompetensiyalar bilan bog'liq muammo va yechimlar.....	296
Javohir Baxtiyorovich Shukurov	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida og'zaki nutqni rivojlantirishning kommunikativ yondashuv asoslari.....	305
Holikulova Feruza Xasanovna	
Talabalarda internet va ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishning agressiv xulq-atvorga ta'siri.....	309
Tosheva Sayyora Raxmonqulovna	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirishning nazariy asoslari.....	314
Nurmatova Iroda Toxtasinovna, Qutlimuratova Dilnoza Oybek qizi	
O'quv materiallarini didaktik prinsiplar asosida bayon qilishning nazariy-amaliy asoslari.....	318
Turdiyeva Navruza Sheraliyevna	
Raqamli va globallashtirilgan muhitda maktabgacha yoshdagi bolalarda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarini rivojlantirish.....	323
Avazova Xidoyat Zafar qizi	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida badiiy asar tahlil qilish kompetensiyasini shakllantirish orqali o'quvchilar nutqini boyitish ("Bog'bon va nihol" rivoyati misolida).....	327
Normurodova Nigora Abdusattorovna, Abduxalilova Mohinur To'raqul qizi	
Qoraqalpog'iston cho'l yaylovlarning holatiga katta qumsichqonlar ta'sirini baholash.....	331
Adilbayeva Genjexan	
O'zbekiston zaminida uyg'onish - renessans hodisasining yuz berishi: shakllanishi, musulmon va insoniyat dunyosi taraqqiyotidagi o'rni.....	335
Choriyev Mirjalol Baxtiyor o'g'li	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining ekologik kompetentligini badiiy-loyihaviy faoliyat orqali rivojlantirish metodikasi.....	340
Istamov Zavqiddin Sa'dulloevich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida fonetik kompetensiyani rivojlantirish orqali orfoqrafik va orfoepik bilimlarni shakllantirish.....	344
Mamasidikova Naima Toxirjon qizi	
Talabalarining mustaqil o'qish va o'rganish kompetensiyalarini rivojlantirishning metakognitiv aspektlari.....	348
Mirsobitova Parvina Bahodir qizi	
Sun'iy intellekt vositasida talabalarining axloqiy-estetik madaniyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari..	351
Muminov Zokir Sharop o'g'li	
Ta'lim muhitining o'quvchilarning emotsional holatiga ta'siri.....	354
Nurmatov Nurhayot Nurziyat o'g'li, Otaqurbonbova Nigina Rustam qizi	
STEAM yondashuvi asosida o'simliklar fiziologiyasi fanida o'quv mazmunini didaktik qayta tashkil etish xususiyatlari.....	358
Xoliqulova Gulchehra Alimardon qizi	
Особенности развития эмоционального интеллекта у детей дошкольного возраста.....	363
Мирзаева Наргиза	
Inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik asoslari.....	367
Abdanbekova Nilufar Rixsiyevna	
O'qituvchining pedagogik mahoratini takomillashtirish va uni rivojlantirish omillari.....	370
Ismailova Shaira Ferdausovna	
Maktab o'quvchilarida o'zini o'zi tarbiyalashni shakllantirishning pedagogik asoslari (8–9-sinflar asosida)..	373
Norxo'jayeva Lobar Nuriddin qizi	
Inkluziv ta'limda pedagoglarning mahorati va pedagogik innovatsiyalar.....	378
Raxmonova Gullola Shavkatovna	
The Impact of Collaborative Writing Activities on EFL University Students' Essay Writing Skills: A Classroom-Based Study.....	382
Shovkiewa Munisa Shonazar kizi	

CONTENTS

MUNDARIJA SOÐERJANIE

ChatGPT va generativ AI vositalarining o'quv jarayonidagi didaktik imkoniyatlari.....	386
Sotivoldiyev Shohruhmirzo Abdumalik o'g'li	
O'qituvchi shaxsining pedagogik etikasi va kasbiy madaniyati.....	390
Sultonova Nargiza Nigmatovna	
Raqamli transformatsiya sharoitida talabalarining media savodxonligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari.....	393
Zaxiriddinova Shaxlo, Nurova Manzura, Murodova Fayoza	
Talabalar matematik tafakkurini rivojlantirishda analizdan masalalar yechish strategiyalari	397
Zaxiriddinova Shaxlo, Tufliyeva Roziya, Ismatullayev Javohir	
Роль социальной компетенции в процессе интенсивного когнитивного развития	402
З. Ф. Азизова	
Роль научного знания в повышении качества образования	406
Сагатова Диёра Абдулазиз кизи	
Методы использование информационных технологий в научном исследовании качества образования в ВУЗе.....	409
Уразова Марина Батыровна, Туленова Карима Жандаровна, Генжебаева Кундуз Саламат кизи	
Академический стресс и формирование механизма "Самообвинения" у студентов.....	412
Хошимова Дилорам Анваровна, Немаджанова Наргиза	

CHATGPT VA GENERATIV AI VOSITALARINING O'QUV JARAYONIDAGI DIDAKTIK IMKONIYATLARI

Sotivoldiyev Shohruhmirzo Abdumalik o'g'li

University of Business and Science

Innovatsion texnologiyalari kafedrası stajyor-o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ChatGPT va boshqa generativ sun'iy intellekt (AI) vositalarining ta'lim jarayonidagi didaktik imkoniyatlari kompleks tarzda tahlil qilingan. Tadqiqot IMRAD (Introduction, Methods, Results, and Discussion) strukturasi asosida olib borilib, 2023–2024-yillarda chop etilgan fundamental hamda amaliy ahamiyatga ega 18 ta ilmiy manba tizimli ravishda o'rganilgan.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, generativ AI texnologiyalari ta'lim jarayonida o'quv kontentini yaratish, o'quv jarayonini individualizatsiya qilish hamda baholash tizimlarini takomillashtirishda samarali vosita sifatida namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, akademik halollikni ta'minlash, etik me'yorlarga rioya qilish va o'qituvchining roli bilan bog'liq muammolar dolzarb bo'lib qolmoqda. Maqola yakunida generativ AI texnologiyalarini ta'lim tizimiga samarali integratsiya qilish bo'yicha strategik tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: generativ sun'iy intellekt, ChatGPT, didaktika, ta'lim texnologiyalari, akademik halollik, sun'iy intellekt etikasi.

Abstract: This article examines the didactic potential of ChatGPT and other generative artificial intelligence (AI) tools in the educational process. The study follows the IMRAD (Introduction, Methods, Results, and Discussion) structure and is based on a systematic review of 18 fundamental and applied research sources published between 2023 and 2024.

The findings indicate that generative AI technologies are effective tools for content creation, personalization of learning, and improvement of assessment systems. However, issues related to academic integrity, ethical standards, and the evolving role of teachers remain significant challenges. The article concludes with strategic recommendations for the effective integration of generative AI technologies into the education system.

Key words: generative artificial intelligence, ChatGPT, didactics, educational technologies, academic integrity, AI ethics.

Аннотация: В данной статье ChatGPT и другие инструменты генеративного искусственного интеллекта (AI) рассматриваются с точки зрения их дидактических возможностей в образовательном процессе. Исследование выполнено на основе структуры IMRAD (Introduction, Methods, Results, and Discussion) с систематическим анализом 18 фундаментальных и прикладных научных источников, опубликованных в 2023–2024 годах.

Результаты показывают, что технологии генеративного ИИ эффективно используются для создания учебного контента, индивидуализации образовательного процесса и совершенствования систем оценивания. Вместе с тем остаются актуальными вопросы обеспечения академической честности, соблюдения этических норм и трансформации роли преподавателя. В заключении представлены стратегические рекомендации по эффективной интеграции технологий генеративного ИИ в систему образования.

Ключевые слова: генеративный искусственный интеллект, ChatGPT, дидактика, образовательные технологии, академическая честность, этика искусственного интеллекта.

KIRISH

Sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining rivojlanishi, xususan, 2022-yil oxirida ChatGPT ning paydo bo'lishi ta'lim sohasida tub burilish yasadi. An'anaviy ta'lim modellari axborotni uzatishga qaratilgan bo'lsa, generativ AI davri axborotni yaratish, tahlil qilish va individuallashtirishga o'tishni talab qilmoqda. Kasneci va hamkasblari (2023) ta'kidlaganidek, Katta Til Modellarining (LLM) ta'limdagi roli nafaqat texnik yordamchi, balki didaktik sherik sifatida qaralishi kerak ^[1].

Dwivedi va boshqalar (2023) o'zining multidistsiplinar tahlilida generativ AI ning tadqiqot va ta'limdagi potentsialini yuqori baholab, uning jamiyatga ta'sirini keng qamrovli o'rganish zarurligini urg'urgan ^[2].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Raqamli texnologiya imkoniyatlarning kengayishi bilan birga, didaktik yondashuvlarni qayta ko'rib chiqish talabi ortmoqda. UNESCO (2023) tomonidan e'lon qilingan qo'llanmada generativ AI dan foydalanishda inson markazlashtirilgan yondashuv va etik me'yorlarga rioya qilish shartligi ko'rsatilgan ^[13]. Shu bois, ushbu tadqiqotning maqsadi - ChatGPT va generativ AI vositalarining o'quv jarayonidagi didaktik imkoniyatlarini aniqlash, ularning samaradorligini baholash va joriy etishdagi cheklovlarni tahlil qilishdan iborat.

Generativ AI vositalarining didaktik imkoniyatlari bir qator olimlar tomonidan chuqur o'rganilgan. Xususan, Wayne Holmes va hamkorlari ta'limda sun'iy intellektdan foydalanish o'quv jarayonini individuallashtirish, moslashuvchan o'qitish muhitini yaratish hamda o'quvchilarning o'zlashtirish darajasiga mos kontent ishlab chiqish imkonini berishini asoslab bergan. Shuningdek, Maya Bialik va Charles Fadel tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda AI texnologiyalari XXI asr kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim vosita sifatida baholanadi ^[3].

Generativ AI vositalarining amaliy qo'llanilishi va samaradorligi masalasi ham ilmiy adabiyotlarda keng yoritilgan. Jumladan, Salman Khan tomonidan ishlab chiqilgan yondashuvlarda ChatGPT asosidagi tizimlar o'quvchilarga individual yordam ko'rsatish, murakkab tushunchalarni soddalashtirib tushuntirish va real vaqt rejimida fikr-mulohaza berish imkonini yaratishi ko'rsatib berilgan. Shu bilan birga, OECD hisobotlarida AI texnologiyalarining baholash tizimini takomillashtirish va o'quv natijalarini monitoring qilishdagi roli alohida qayd etilgan ^[5].

TADQIQOT METODOLOGIYASI:

Ushbu tadqiqotda sistematik adabiyotlar sharhi (Systematic Literature Review) usuli qo'llanildi. Tadqiqot bazasi sifatida 2023-2024-yillarda chop etilgan, generativ AI va ta'lim o'zaro bog'liqligini yorituvchi 18 ta ilmiy manba tanlab olindi. Tanlov mezonlari quyidagilardan iborat edi:

- 1. Didaktik yo'naltirilganlik:** O'qitish metodikasi va o'quv jarayoniga bevosita ta'sirini o'rganuvchi ishlar (masalan, Qadir, 2023; Moorhouse & Kohnke, 2023) ^[4, 10].
- 2. Samaradorlik ko'rsatkichlari:** AI ning bilim o'zlashtirishdagi o'rni (Kung et al., 2023; Gilson et al., 2023) ^[11, 12].
- 3. Etik va huquqiy aspektlar:** Akademik halollik va siyosiy me'yorlar (Cotton et al., 2023; UNESCO, 2023) ^[6, 13].

Ma'lumotlar tahlili uchun kvalitatif yondashuv qo'llanilib, Bond va hamkasblari (2024) va Zhai (2024) tomonidan olib borilgan sistematik sharhlar tadqiqot yo'nalishini belgilashda yordamchi vosita bo'ldi ^[16, 17].

TAHLIL VA NATIJALAR:

Tahlil jarayonida generativ AI ning ta'limdagi didaktik imkoniyatlari uchta asosiy yo'nalishda guruhlandi: o'quv kontentini yaratish, individualizatsiya va baholash tizimini o'zgartirish.

1. Kontent yaratish va dars jarayonini boyitish

Generativ AI o'qituvchilarga dars rejaları, mashqlar va tushuntirish materiallarini tezlashtirilgan holda tayyorlash imkonini beradi. Qadir (2023) muhandislik ta'limi misolida ChatGPT dan foydalanish murakkab tushunchalarni soddalashtirishda samarali ekanligini ko'rsatgan ^[4].

Moorhouse va Kohnke (2023) til o'qitishda AI vositalaridan foydalanish o'quvchilarning nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda qo'shimcha resurs sifatida xizmat qilishini tasdiqlagan ^[10].

Tlili va hamkasblari (2023) o'z tadqiqotida chatbotlarni "guardian angel" (himoyachi farishta) sifatida ko'rib, ularning o'quvchiga doimiy yordam berish qobiliyatini didaktik ustunlik deb baholagan ^[7].

2. Individualizatsiya va shaxsiylashtirish

AI vositalari har bir o'quvchining bilim darajasiga moslashuvchan yondashuvni ta'minlaydi. Luckin (2018) va Holmes & Tuomi (2022) ishlarida ta'kidlanganidek, mashinali o'qitish va insoniy intellektning uyg'unlashuvi shaxsiylashtirilgan ta'lim traektoriyasini yaratishga xizmat qiladi ^[8, 9]. Generativ AI o'quvchining savollariga real vaqtda javob berish orqali an'anaviy darsliklarda bo'lmagan dinamiklikni taqdim etadi.

3. Baholash tizimidagi o'zgarishlar va natijalar

Generativ AI ning paydo bo'lishi an'anaviy baholash usullarini qayta ko'rib chiqishni talab qilmoqda. Rudolph va hamkasblari (2023) ChatGPT ni "baholash tizimining oxiri" deb atashmagan, balki uni baholash mezonlarini o'zgartirish zarurligi sifatida talqin qilgan ^[5].

Kung va hamkasblari (2023) ChatGPT ning USMLE (tibbiyot litsenziyalash imtihoni) topshiriqlarini muvafiqiyatli bajarishini ko'rsatib, AI ning professional bilim darajasini tasdiqlagan ^[11].

Gilson va boshqalar (2023) ham tibbiy ta'limda AI ning yordamchi vosita sifatida samaradorligini empirik ravishda isbotlagan ^[12].

Olingan natijalar generativ AI ning didaktik imkoniyatlari keng bo'lsa-da, jiddiy cheklovlar mavjudligini ko'rsatadi.

Akademik halollik va etik muammolar

Eng keng tarqalgan xavotirlardan biri bu – akademik halollik. Cotton va hamkasblari (2023) "Chatting and cheating" maqolasida AI dan foydalanish bilan plagiat o'rtasidagi chegarani aniqlash qiyinligini ta'kidlagan ^[6].

Selwyn (2023) ta'lim va AI o'rtasidagi munosabatlarni tanqidiy tahlil qilib, texnologiyaga haddan tashqari ishonish insoniy ko'nikmalarning pasayishiga olib kelishi mumkinligini ogohlantirgan ^[14].

Floridi va hamkasblari (2018) ishlab chiqqan AI etikasi bo'yicha qo'llanmalar ta'lim sohasida ham qo'llanilishi zarur ^[15].

Baidoo-Anu va Ansah (2023) esa ta'limda generativ AI davrida pedagogik samaradorlik cheklovlarini tahlil qilib, texnologik qaramlik xavfini ko'rsatgan ^[3].

O'qituvchi rolining transformatsiyasi

AI o'qituvchini almashtirmasligi, balki uning rolini o'zgartirishi kerak. Holmes va Tuomi (2022) ta'limdagi SI ning kelajagi inson va mashina hamkorligiga bog'liq ekanligini ta'kidlaydi ^[9].

O'qituvchi endi nafaqat bilim manbai, balki AI generatsiya qilgan kontentni filtrlovchi va yo'naltiruvchi mentor sifatida faoliyat yuritishi lozim.

Kelajak tendensiyalari

Hwang (2024) generativ AI ning ta'limdagi kelajak yo'nalishlarini tahlil qilib, keyingi tadqiqotlar AI ning emosional intellektini o'rganishga qaratilishi kerakligini bildirgan ^[18].

Bond va hamkasblari (2024) o'tkazgan sistematik sharhda AI ning ta'limdagi ilmiy yo'nalishlari xaritasini tuzib, integratsiya jarayonini bosqichma-bosqich amalga oshirishni tavsiya qilgan ^[16].

Zhai (2024) esa aynan ChatGPT ga bag'ishlangan sharhida uning qisqa muddatli hype dan uzoqlashib, barqaror didaktik vositaga aylanishini kutmoqda ^[17].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ChatGPT va generativ AI vositalari o'quv jarayonida keng didaktik imkoniyatlarga ega. Ular kontent yaratish, individualizatsiya va baholash tizimlarini modernizatsiya qilishda muhim rol o'ynaydi. Biroq, muvaffaqiyatli integratsiya uchun quyidagi shartlar bajarilishi kerak:

- 1. Etik me'yorlarni joriy etish:** Akademik halollik va ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash (UNESCO, Cotton).
- 2. Pedagogik dizaynni yangilash:** O'qituvchini AI bilan hamkorlikka o'rgatish (Luckin, Holmes).
- 3. Baholash tizimini o'zgartirish:** AI yechib bo'lmaydigan, tanqidiy fikrlashni talab qiluvchi topshiriqlar yaratish (Rudolph, Hwang).

Kelajakda generativ AI ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylanishi kutilmoqda, ammo uning qo'llanilishi insoniy qadriyatlar va pedagogik maqsadlarga bo'ysundirilishi shart.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Kasneci, E. et al. (2023). ChatGPT for good? On opportunities and challenges of large language models for education. *Learning and Individual Differences*, 103, 102274.
2. Dwivedi, Y. K. et al. (2023). So what if ChatGPT wrote it? Multidisciplinary perspectives on generative AI in research and education. *International Journal of Information Management*.
3. Baidoo-Anu, D., & Ansah, L. (2023). Education in the era of generative AI: Opportunities and challenges. *Journal of Academic Leadership*.
4. Qadir, J. (2023). Engineering education in the era of ChatGPT. *IEEE Access*.
5. Rudolph, J., Tan, S., & Tan, S. (2023). ChatGPT: Bullshit spewer or the end of traditional assessments? *Journal of University Teaching & Learning Practice*.
6. Cotton, D. R. E., Cotton, P. A., & Shipway, J. R. (2023). Chatting and cheating: Ensuring academic integrity in the era of ChatGPT. *Innovations in Education and Teaching International*.
7. Tlili, A. et al. (2023). What if the devil is my guardian angel: ChatGPT as a case study of using chatbots in education. *Smart Learning Environments*.
8. Luckin, R. (2018). *Machine Learning and Human Intelligence in Education*. UCL Institute of Education Press.

9. Holmes, W. & Tuomi, I. (2022). State of the art in AI and the future of education. *European Journal of Education*.
10. Moorhouse, B. L., & Kohnke, L. (2023). Using ChatGPT in language teaching. *ELT Journal*.
11. Kung, T. H. et al. (2023). Performance of ChatGPT on USMLE. *PLOS Digital Health*.
12. Gilson, A. et al. (2023). How well does ChatGPT perform in medical education? *JMIR Medical Education*.
13. UNESCO (2023). *Guidance for Generative AI in Education and Research*. UNESCO Publishing.
14. Selwyn, N. (2023). *Education and AI: Key issues and debates*. Polity Press.
15. Floridi, L. et al. (2018). *AI ethics guidelines*. Minds and Machines.
16. Bond, M. et al. (2024). A systematic review of AI in education. *British Journal of Educational Technology*.
17. Zhai, X. (2024). ChatGPT in education: A systematic review. *Computers and Education: Artificial Intelligence*.
18. Hwang, G. J. (2024). Generative AI in education: Opportunities, challenges and future research directions. *Educational Technology & Society*

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.